

APOLOGIA FRA-
TRIS DOMINICI SOTO SEGO-
bientis, Theologi, ordinis Prædicatorum, &
Cæsareæ Maiestati Caroli quinti Impe-
ratoris à sacris confessionibus: Qua
reuerendo patri Ambrosio Ca-
tharino, Episcopo Mino-
riēsi, de certitudine gra-
tiæ respondet.

27

*SALMANTICÆ,
Excudebat Andreas à Portonariis.
M. D. LIII.*

APOLOGIA FRATRIS DOMINICI SOTO SEGOBIENSIS, THEOLOGI, ORDINIS PRAEDICATORVM,

*& Caesaræ Maiestati Caroli quinti Imperatoris à sacris
confessionibus: Qua reuerendopatri Ambro-
sio Catharino, Episcopo Minorienfi
de certitudine gratia re-
spondet.*

UTALE ergo theologis est, perquam reuerende pater Catharine, vt nemini quicquam edere alia lege liceat, quam vt tibi sit illico responsurus, tuæq; ferulae porrecturus manû: Nobis vel maxime, qui ob cõmune religionis institutũ sanctiori te attingimus necessitudine. Hoc quippe societatis vinculũ ita colere persueras, vt nos ubiq; omnes laceffas, deque singulis verbis flagelles. Durissimam sanẽ, tam tibi, quam nobis prouinciam, mi pater colèdisime, nemine tradente suscepisti, nulloque cogente sustines, si veluti in publica spectacula omnium censor sedes, quicquid in publicũ prodierit, aut cõtra te scriptum putes, aut nisi tuo iniusto caractere, abire non feras: vir alioqui christiani pectoris, atq; adeò indigni, cui ista contradicẽdi, detrectandi; libido cõtigisset. Ab ipso enim statim tempore, quo iam ætate prouectus ex iure consulto theologus de repente prodisti, simul & audire cœpisti in scholis, & contra egregios scholarum doctores scribere. Nunc verò in hoc sacrosancto concilio constitutissimum habes, vt qui, te inconsulto, aliquid euulgauerit, te iudice poenas luat. Hæc nullatenus mei gratia commemorassem: nam etsi me tuis quoq; maledictis res perferis, paulò tamẽ mitius, quam alios soles. At cui tam refriguerit Christi charitas, qui non te, pater admodum reuerende, earum admoneat contumeliarum, quas in opti-

num patrem Bartholomæum à Mirāda coniecisti, propterea quòd de residentia praelatorum diuersam à tua sententiam suadere tentauit? Quam tamen, vtrunque tu contrasentias, non solum maior, verum melior etiam theologorum pars semper sibi habuit persuasam: nempe iure diuino esse preceptam. Atqui poteras & tuam sententiam, etiam si falsa esset, minus tamen frigide colorare, & de calore maledicendi plurimum remittere. Etenim quod ad causam pertinebat, tua omnis confirmatio, residentiam non esse de iure diuino, hæc prorsus est, Quauis episcopatus institutio sit diuina, tamè applicatio huius personæ ad hunc peculiariter episcopatum, munus est Pontificis summi: modus ergo curæ & residentie determinatur ab eodem pontifice. Quam porro collectionem, miraculum est, vt habeas pro euidenti: cum tamen neque probabilitatem præse ferat in sensu, quo tu intelligis, scilicet quòd modus curæ nullo sit modo determinatus iure diuino. An putas, pater sapientissime, episcopatus duntaxat titulum sine re diuinitus esse institutum? Cum Deus, inquam, creauit episcopatum, num aliqua munera instituit illi connexa, ab episcopi functione indiuisa & inseparabilia? Quis ambigat? Nam aliàs statuendo episcopatum, nihil instituisset. Sicuti qui instituit regnum, aut quemuis alium magistratum, aut dignitatem, certam sanè functionem erigit. Exempli gratia, An negabis episcopum iure diuino habere potestatem ordinandi, confirmandi, & aliorum id genus, licet possit vsu pro culpa suspendi? Credo id non ibis inficias. Vel responde, quidnam Deus instituit quando instituit episcopatum? Non ergo consequitur, Autoritas est pontificis personam episcopi creare: ergo determinare quam debeat habere curam & potestatem. Pari modo respondebunt tibi qui sustinet, residentiam esse de iure diuino, Nimirum quòd cum prædicare, visitare, & cetera id genus sint annexa functioni episcopali de iure diuino (quæ commodè fieri nequeunt, nisi ab ipsa persona, cui iniuncta est cura) residentia ipsa est de iure diuino. Quid enim refert, quòd

quòd Christus singulares personas addixisset singulis diocesium? an hæc curam remisisset pastori summo, vel canonicè electoribus, postquam præscripsit episcopi officia? Aequa ergo ratione iure diuino tenentur episcopi residere, ac si ipse creasset episcopos. Siquidè papa nomine & vice Christi per spiritum sanctum creat episcopum: quòd tu nequis cauillari in verbo Apostoli, In quo vos posuit spiritus sanctus episcopos, regere ecclesiam Dei. At responsio tua est, quòd non posse pastorem curam præstari sine personali & assidua residentia, non habet euidenciam. Quam, rogo, exigis euidenciam à theologo in huiusmodi moralibus disciplinis? An illam fortè, quæ necessaria est mathematico? At hanc postulare, non solum contra dicere est Aristoteli, docenti primo Ethicorum, non esse à philosopho morali eiusmodi demonstrationem requirendam, verum stupidi est hominis euidenciores rationes in vnaquaque efflagitare, quam fert ipsius rei negotium. Si autem contentus ea es persuasione, quam morales philosophi, rerumq; prudentes pro euidencia ducunt, quæ morales philosophi, rerumq; prudentes pro euidencia ducunt, profecto hanc persuasionem tibi facerent, præter experientiam, cum euangelium, tum & probationes, quas à rerum natura ratio naturalis colligit. Atque adeò similiter peccas alio enthymemate, Nullus est locus manifestus in sacra scriptura, vbi episcopi iussi expresse sint residere: ergo residentia non est de iure diuino. Nam profecto quando in tota sacra pagina nihil aliud legeremus, quam quòd episcopi instituti sunt in pastores & praelatos, hoc ipsum sonat, quòd sint residentes. Nam quid, rogo, est creare regem, eligere consulem, mittere prætorem in prouinciam, &c. quam constituere hominem, qui personaliter administret huiusmodi munera & magistratus? Quanto magis hoc verum est in episcopo, cuius, cum ipse sit, qui solus personaliter redditurus est rationem in die iudicii animarum, quæ Christi sanguine redemptæ, suæ sunt fidei commissæ, omnino necessaria est præsentia? Aliàs quid opus fuisset Christo domino nostro instituere peculiare episcopatus, quòd tu concedis, A 3 vt essent

Act. 20.

Arist. 1.
Ethico.Confutatio
secundæ
rationis.

ut essent proprii pastores? suffecisset enim vnicū fecisse episcopum totius ecclesiæ, qui suos dimitteret in omnes orbis partes vicarios. Neq; verò exhinc cōtinuò sequitur, ut nulli sint casus, quibus quādoq; possit episcopus sede sua abesse, præsertim autoritate Pontificis maximi, cuius est in similibus necessarijs casibus ius interpretari diuinum. At non est modò animus tractandi hanc controuersiam. Neq; abrodere nunc volo, quæ sum in hanc causam meditatus: dabit enim Deus proferendi oportunitatem. Sed retuli exempli gratia hanc tuam argumentationem, ut ostenderem quo vtaris Achille. Quam profectò, etiam si Achilles esset, non debuisses hoc tempore in pugnam mittere. Tempore, inquam, quo episcoporum absentia à suis sedibus tā est ecclesiæ pernitiosa, debuisses potiùs ab huiusmodi abstinere disputatione, quàm eorum obligationē extenuare. Tantum abest, ut hominem, qui in concilio verisimiliorem, & ecclesiæ commodiorē partē defendebat, tam atrociter insimulare, & obiurgare licuisset. Homini, inquam, quem tu vsu & consuetudine noueras doctum, catholicum, pium, grauem, modestum, honoris minimè ambientem, nemini nocuum, cunctis deniq; Christianis moribus imbutum, perinde ac si antithesim suorū morū perfecisses, sic tertio quoq; verbo contraria horum vitia, & probra impingis; atq; eadem citra scomma quidem vllum: sed (ut à peiori verbo temperem) significantius, quàm ut ego præ pudore referre ausim. Aus statim in epistola cōcupisse te hoc loco, ut pectus fenestratū (quod Socrates aiebat) tibi contingeret: quo perspicua esset omnibus charitas, quam animo erga omnem fratrem geris. Ad contuendā quidē charitatem tuam, nulli opus est fenestra pectoris tui: nam cur nō ardeat episcopus charitate? Sed in hoc certè optaremus tuum fenestratum pectus, ut intueremur quonam amplexu maritali charitati valeat tanta verborum amarulētia. Suscipio admonitionem tuam, quòd monacho non liceat episcopum reprehendere, sed errata lugere: nihil ergo reprehēdo, sed lugeo: & (quod a sinæ licuit) respondēdo.

spondeo, cur nos ita cedis? Quod demum ais, te in gratiam, & gloriam Synodi hæc scripsisse, iudices sunt, qui leniori sunt, æquioriq; perinde ingenio. Nā ista à te summotā corrixatio, & tā acris obiurgatio, non potest & inter catholicos, & in Synodo non esse scandalosa. Quod verò demum addis, non fuisse patribus per Reuerendissimos Legatos liberum, hoc punctum, tam modò Ecclesiæ Dei necessarium, in Synodo disputare, an scilicet residētia esset de iure diuino, tu tecum ipse reputa, quàm manifestario testimonio, si vlla tibi esset habēda fides, partes ageres hostium Synodi: sanè cui imponūt, non esse in illa integram libertatem. Sed de his satis: ego enim haud ita credo. Et vbicunq; conciliū sit, suscipio, amplector, & veneror.

Quo status causæ & cōtrouersię cōstituitur. Cap. 2.

D meam autem causam ut descendam, optassem magis, ut mihi per te licuisset cum nemine vnquam litigasse (quod semper hætenus habui cōstitutissimum) quàm tecum, pater spectatissime, congregari. Porro cuius maluissimam personam ob tuam religionem & episcopalem dignitatem semper reuereri, quàm opiniones vnquam, vel legere, vel audire. At verò, ut paulo antè dicebā, adeò te existimas ab omnibus impeti, ut me etiam potueris de meo proposito dimouere. Atqui diu mecum consultaui, respōderēne tibi, an silerem potiùs. Enimvero vix iniri potest concertatio vlla, ubi stylus ipse contradicendi non aliquid pariat, vel amaritudinis, vel saltem asperitatis: quæ ut ab ingenio Christiano procul esse debet, ita meo certè est ingratissima: potissimum aduersus episcopū. Haud enim nescio isti vestro ordini, à maximo vsq; ad minimū, quantus sit habendus honor. Et potuissim præterea tua omnia in me opprobriamenta ingenio tuo cōdonare: qui religionē arbitraris tali atramēta contra omnes scribere, quotquot tibi vidētur errasse. Atqui errant apud te vniuersi, qui abste quoquo pacto dissident. Præsertim quòd, ut paulo antè dicebam, hæc nostra catholicorum, quam molitus es, concertatio

Errat de
certitudi
ne gratia

non omnino refert, quæ esse deberet, animorum concordiam. Attamen cum iudicio isto meo (utcumq; sit tuo inferius) in eadē etiamnum hæreas salebra de certitudine gratiæ: quam S. Synodus condemnauit, non potui, nec credo debui censuram tuam sine respōso dissimulare. Eò præsertim, quòd cum me ita infamaueris, ut qui falso nonnullis ea impinxerim catholicis, quæ nullus eorum vnquā dixerat, rebar actum à me iri hoc à te datum scandalum, inter eos nimirū, qui Synodo non interfuerant (synodalibus enim res est contrate oculatissima) nisi has ego sordes eluerem. Patefacerem, scilicet, quàm nihil ego effinxerim: sed publicam, manifestariamq; historiam denarrauerim, cui vel tu ipse palam etiamnum attestaris. Hanc deniq; nostram Apologiam, si eo recipias Christiano pectore, quo à me proficiscitur, efficere tecum possem (quod maxime cupio) ut tuum istum detractandi, vel animum poneris, vel stylum saltem moderares. Patere tatisper, dum id ostendam, quod dixerim te perdurare in sensu damnato per Synodum. Haud enim te inter Lutheranos censeo, senem, quem sum semper ut Catholicum veneratus: at alium sensum retines, mitiorem quidem, falsum tamen.

Exorciū.

Sed quòd rē à prima linea exordiar, liber noster de natura & gratia, ad tuum delatus tribunal, totus displicuit. In quatuor vero positis capitulis tertij libri tractaueram de certitudine gratiæ: quæ longissima omnium fuit disputatio, & molestissima in sancto concilio. Et quia non simplex, verum duplex fuit controuersia, duos ego sensus discreui, quàm potui pro ingenio meo luculentissimè. Primus erat Lutheranos: qui ideò astruunt vnūquenq; esse certū suæ gratiæ certitudine fidei, quod docent, eandē gratiā ex nullis nostris operibus depēdere: nec tanquā ex dispositionibus, sed apprehēdi sola fide catholica: qua credimus, promissiones Christi veras esse, & certas. Atq; adeò quanta certitudine credere tenemur, Deum esse veracē, credere etiā (aiunt) astringuntur singuli iusti, se esse in gratia. Quē sensum nemo vnquā in concilio addubitauit esse falsum, neque

que discutiēbatur, nisi ut explicatiùs condemnaretur. Alter verò fuit sensus eorū, qui tanquā catholici, cōfitebantur, depēdere modo dicto gratiā ex operibus nostris, nihilo seciùs, posse hominē lege cōmuni certū fieri, certitudine excludēte omnē prorsus dubitationē, se esse dispositū, esseq; subinde in gratia constitutū. Atq; id quidē testimonio spiritus sancti: de quo loquitur Paulus ad Roma. 8. Vbi ait, quòd spiritus sanctus testificatur spiritui nostro, quòd filij Dei sumus. Horū autem catholicorū, post quā tu tantopere tibi hunc titulum, honoris gratia, vsurpas, lubentes cōcedimus, fuisse te Coryphæum. Ego verò non solum alia, mitiori; nota subnotaui catholicos, quàm protestātes, verum & diuersis quoq; argumentis cōtra ipsos vsus sum. Tu autē cōtrā, duos edidisti tractatulos, ambos quidem mihi obuertos, sed tamen primū ais te antequā librū nostrū videres, absoluisse: alter verò est, quo contra me propriē causam agis. In utroq; querela tua est, & stomachus, quòd ego catholicos cum maximo scādalo & iniuria infamauerim. Siquidē non solum in primo mēbro aduersus Lutheranos cōuenimus, nēpe quorū sensum summo cōsensu refutamur, verum & in altero nulla erat inquis catholicorū dissensio. Nisi quòd ego perplexē, incōstanterq; locutus, voluerim verbis proprijs dissilire ab alijs. Ob idque in primo tractatu statim proponis facillimè te diuinasse, verba decreti aliter plerosq; accepturos, quàm fuerat mens sanctæ Synodi. Et in altero contra me propriē ais, me impigere id catholicis, quòd à mēte & cogitatione eorū semper fuit alienum. Et subdis, dolere te non tibi per nos licuisse nostrū videre librū, antequā ederetur. Intellexissem enim in nihilo te aliter quàm nos rem sentire. Atq; inde orsus, acerrimā in nos instruis pugnā. Ego verò, pater colēdisime, antequā ad singula ex ordine respōdeam, explicare conabor, quātum inter nos discriminis, non solam extiterit, sed, ut video, modò etiam existat. Ac deinceps breuissimè aperiā (cōfirmāda ea, quæ latissimè in libro nostro congesimus) falsum esse sensum, in quo perduras,

Querimo
nia Cath.

Distributio
apolo
gicæ.

¶ Ut ego credo, diuersum à mente Synodi. Deniq; tertio loco, vel singula, vel præcipua capita tua dissoluendo persequar. Igitur ut missum faciamus Lutheranoꝝ sensum, in quo repellēdo summa est *Dissidia.* nobis concordia, dissensio, quam inter tuā, meamq; mentē, nullam, extra verba, esse existimas, hæc est in re maxima. Porro, quod tu arbitraris, posse fieri hominē certū suæ gratiæ certitudine, quæ licet non sit æqualis fidei catholica, sit tamen vera fides, id est, omnem prorsus dubietatē excludens: atq; id quidē lege cōmuni: nēpe, testimonio illo, quod, autore Paulo, Spiritus sanctus reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Hoc ego vero, salua pace & autoritate tua, credo esse omnino falsum. Non possum aliter sanctā, quam arbitror, veritatem enuntiare. Quod si pergis, vti facis, id de omnibus vniuersim iustis affirmare, apertē pugnas cum cōmuni Christianoꝝ sensu. Imò iterū atq; iterum aio præter eos, quibus sanctissimis hominibus Deus propriē id indulserit priuilegiū, neminē esse certū suæ gratiæ per assensum, qui mereatur nomē fidei, hoc est, qui prorsus omnē tollat dubietatē, extinguatq; omnē metum, vsq; ad minimam particulā. Hæc si explicauero, palā fiet quā gratis tot mihi perplexitates, falsitates, & ignorantias, de me toties admiratus, exprobraueris, quāmq; fuisset tibi consultius, decedere de propria opinione, ut alij omnes fecerūt: & simpliciter auscultare, ut iacet, decreto Synodi. In hac autē explicatione nō multa repetā eorum, quæ in tractatu nostro protuli: esset enim fastidiosum audire, sed ea tantum, quæ in gratiam propriē tui fuerint operæ precii. Non, inquā, tam incumbam veritati asserēdæ, ut quæ illic satis est confirmata, quā tuā repellēdæ exprobrationi. Tu ergo, pater obseruande, quia quam semel cōcepisti opinionē, nulla ratione euellere animo potes, illo potissimū loco Pauli fulcire eam persistis, vbi ait, Spiritus sanctum testimonium reddere spiritui nostro, quod filij simus, & hæc redēs. Inde enim hanc tm instruis paralogizationem statim in primo tractatu. Testimoniū hoc spiritus sancti fide accipimus: & cum sit testi-

fit testimonium spiritus sancti, validū est: & cum sit validū, certū facit credentē, qui nouit illum: & ita certū, ut sit infidelitatis titubare. Testimonio enim spiritus sancti subesse falsum nō potest. Quare concluditur, ais, quod homo potest esse certus suæ gratiæ: atq; hoc certitudine fidei, & eius fidei, cui non potest subesse falsum. Verba tua sunt ad literā: quæ licet inter argumēta proponendæ questionis ponas, tamen certissimō credis, syllogismum concludere, adeo ut in ambobus tractatibus frequētissima inculcatione illum repetas. Ob idq; duos fidei assensus hac ratione discernis, scilicet, quod alius sit assensus fidei, cuius certitudo sumitur ex obiecto: nempe, qui de ijs sit, quæ ab ecclesia proposita sunt, ut credantur. Qualia sunt omnia scripta in sacra pagina. Quam quidē fidem omnes agnoscimus esse catholicā: hoc est, vniuersalē, vniuersisq; necessariam. Alius verò est assensus fidei, cuius certitudo sumitur ab interno lumine spiritus sancti testificantis, quod filij Dei sumus. Et hæc, inquis, licet non sit tanta, quāta est fides catholica, est nihilominus vera fides, omnē prorsus dubietatem excludens, eò quod est ab spiritu sancto. Et quoniam in hac vocula, tanta, vel tua, optime pater, vel mea subest fallacia, vide quomodo negas, hanc fidē esse tantā, quanta est catholica. Hæc enim sola ratione id negas, quia non est tam vniuersalis, ut eius obligatio vniuersos complectatur. Itē non tanta, quia non eadem via sumitur eius certitudo, scilicet, ab obiecto per ecclesiā proposito. Ceterū tanta est in effectu: nempe, quia omnem dubietatem tollit, ab animoq; abstergit, velut fides catholica. Quandoquidē ratio tua est, quod sit ab eadē diuina causa, qua fides catholica: utpote ab spiritu sancto. Itaq; si rem tecū bene reputas, solū negas esse tantam extensiuē (ut verbis philosophoꝝ vtar) tantam nihilominus concedis intensiuē: seu, si mauis, effectiuē. Nam intensio, etiam fidei catholica, cumulator esse potest in vno, quā in alio, iuxta illud, Adauge nobis fidem. Quod si ista verba non placent, retines saltem paritatem in hoc effectu, quod neque minimum scrupulum

Duplex fi
des Cath.Tanta fi
des.

Fides moralis.

dubietatis relinquit, sicut fides catholica. Ita enim expresse ais in tua declaratione, his verbis, Et ideo nō vocamus hanc fidē catholicam, idēst, vniuersalē, sicut accipit beatus Athanasius, sed est fides particulariū sententiarū. Et subdit, Et falsissimū est, quod homo ex lumine fidei nō potest aliud cognoscere, quā quod ab ecclesia est determinatū. Hæc tu. Differt ergo apud te solū hæc fides, sicut particularis ab vniuersali: in certitudine autē equiparantur. Itaq; ut adæques fidē propriæ gratiæ, lege cōmuni illi, quæ est ex priuilegio. Ego verò & ut reor, quotquot rē oculatissime perspexerint, logissimē aliter sentimus. Porro quod præter fidē catholicā, & speciale illā reuelationē, quæ ex priuilegio sacratissimæ virginī, nonnullisq; alijs sanctissimis facta est, nullus assensus, etiā si cōmuni testimonio spiritus sancti sit ingenuus, illū pertingit gradū, ut omnē prorsus dubietatē adimat. Et ideo aio non mereri nomen fidei, nisi more humano: scilicet, quēadmodū homines ciuilitate loquuntur de fide, & de securitate. Explicabo me adhuc ampliū: quia citius patiar tibi videri prolixus, quā implexus. Agnosco cū omnibus Christianis, aliās esse hæreticus, quod cuicumq; venienti in gratiā Dei, spiritus sanctus testimoniū aliquale reddit suæ in Christo regeneratio nis, modō minus, modō maius, prout quisque proficit in via Dei. Assensus tamē instillatus ab spiritu sancto, nonnunquā, putā in hominibus tepidē conuersis, adeo est remissus, ut neq; magna, sed tenuis sit opinio. Crescit autē crescentibus indicijs, putā dulcedine interna diuinarū rerū, & firmitate propositi in bono, &c. Nunquā tamē (citra speciale priuilegiū) eō vsq; firmatur, ut omnē abradat penitus scrupulum: nisi ut simus certi more loquendi humano, vel (quod philosophi morales dicerēt) moraliter. Homines enim in cōuersatione ciuili dicimur firmiter & certissimō credere, quādo nulla est verisimilis ratio dubitādī. Exempli gratia, Certissimō credo, securusq; sum, quod extat Roma: nihilominus hoc iureiurādo non affirmāsem: quia fieri potest, ut iam modō non sit. Securus etiam sum

sum & tutissimus, humano more loquendo, quod amicus, quē ante horam sanū vidi, viuat modō: non tamē id iurāsem, quod tamē facerem de articulis fidei. Neq; verò si quis mihi contrarium diceret, omni procul dubio affirmāre. Quia ista credulitas non diluit omnē suspitionē. Et ideo Aristoteles nō distinxit fidē hanc ab opinione. Ita prorsus dico de testimonio spiritus sancti lege cōmuni, quod sumus filij Dei. Imō vtiā ego aliquādo ad tantā certitudinē peruenirem, quantā habeo, quod extat Roma: quæ tamē non est nisi intensissima opinio. Antea verò quā hæreticū me appelles, negantem, testimonium spiritus sancti efficax esse ad ingenerandā fidem, quæ deleat omnē dubietatē: animaduerte, quæso, expositionē meam, quā explicatissimē scripsi in tractatu meo. Ad hoc ut generetur in nobis assensus fidei, tollens omnē hesitationē, non satis est, quod sit ab spiritu sancto, sed requiritur, quod certitudinē habeamus, esse ab spiritu sancto. Et ideo, ut ego illic referebā ex sancto Thoma, & theologis, duo cōcurrunt ad assensum fidei, scilicet, lumen internū inclinans nos, & præterea autoritas diuina alicuius proponētis hoc esse reuelatū a Deo: qualis est autoritas in ecclesia proponēte sacras scripturas. Cū autem spiritus sanctus internē vnicuiq; per indicia, & quas tu vocas circumstantias, reuelat statū gratiæ, adest quidē prima causa certitudinis, scilicet, internū lūmē, a quo qui manat assensus, non potest esse falsus. Quia tamē habere nō possumus certitudinem, quod ista intrinsecus reuelatio sit ab spiritu sancto (quoniam non est autoritas ecclesiæ proponētis, nec Dei certō affirmatis, quod ipse sit qui reuelat) ille assensus non tollit omnē dubietatē. Nō quod spiritus sanctus id nō posset, si vellet: absit enim tam ingēs blasphemia: sed quia ita nobis loquitur, ut nobis nō constet eum esse qui loquitur. Quandoquidē angelus Satanae transfiguret se in angelum lucis. Neq; certius reuelat nos esse in gratia, quā per coniecturas, quæ hæretici homines nonnunquā ex leuitate, & ignoratiā, tā sibi habēt apparetes. Accipe aliud exemplū, Si Christus seruator noster

Requisita ad fidē

Exemplū de Christo.

nunc in forma humana indignissimo mihi appareret, & antequam mihi aperiret se esse Christum, affirmaret aliquam veritatem, certe nihil aliud quam opinionem mihi faceret: licet quicquid dixisset, verissimum esset. Postquam autem certo retegeret se esse Christum, perinde omnia, quae mihi diceret, credere, atque articulos ipsos fidei. Exhinc falsitas apparet illius, quod ais in tractatu secundo, nihil prohibere aliquem de aliqua re habere notitiam a certitudine fidei, & tamen eundem non cognoscere, utrum a lumine fidei illud veniat. Imò aio ego, quod in his, quae sola reuelatione Dei constant, nemo potest certiùs nosse hoc esse verum, quam nouerit hoc esse reuelatum a Deo. Atqui exhinc palam constat differentia inter priuilegiatos, & illos, qui de comuni lege recipiunt testimonium spiritus sancti, quod sint in gratia. Illi enim ita percipiunt reuelationem, ut certissimò illis constet, illud esse reuelatum a Deo: Deo tunc faciente per se, quod modò facit per ecclesiam. Siue reuelatio sit inherens gratiae, siue alterius rei, ut futurae victoriae. Nobis autem, quibus comuni lege fit reuelatio, non id constat certitudine fidei, maioris, quam quae habetur per coniecturas, quod ille spiritus, qui nobis loquitur, est spiritus sanctus. Atque hoc est inter nos punctum discriminis, quod tu parem facis reuelationem communem illi, quae est ex priuilegio. Nihil curo de intentione: namque etiam illa maior fuit in Virgine, quam in Paulo. Sed saltem in hoc, quod pellit omne dubium. Quod ego, imò verò Synodus pernegat. Quò ergo ad causam propius accedam, ubicunque ego affirmo, neminem certum fieri posse suae gratiae: tanta certitudine, quanta est fides catholica, sed solum humano modo, non solum nego de quantitate illa extensiuā ex parte obiecti, scilicet, quod non possit esse tam vniuersalis certitudo de hoc, quā est eorum quae proponuntur ab ecclesia (de hoc enim nihil disputabatur) Verū dico, quod in effectu non potest esse tanta. Hoc est, quae tollat prorsus omnem dubietatem: qualis est effectus fidei catholicae. De quo penitus sensu agebatur inter theologos, & patres: & nos modò, te negante, discordamus.

Itaque

Itaque tu duas lege comuni ponis fides, scilicet catholicā, atque hanc speciale: quae, quā apud te omnem tollat dubietatem, fides tibi est propriissima. Ego verò tantum vnam, scilicet, illā, quae est catholica, & quācunque aliam ex priuilegio: Vbi Deus certo reuelat suum esse testimonium: quae quidem in certitudine non differt a catholica: sed in hoc, quod non est vniuersalis. Nisi forsā fuerit proposita ab ecclesia. Qualis est illa, Aue gratia plena. illa autem, quam tu ponis, peculiaris de cuiusque gratia, lege comuni, non est fides, sed opinio, magis, minusue intensa: & quae in prouectis sanctis tollit dubietatem, ut more humano dicamur per illā certi. Quo fit, ut quādo ego cum omnibus theologis dixi, illā tantum esse propriam fidem, cui non potest subesse falsum, non intelligebam (ut tu fingis) quod debeat esse de obiecto necessario, sed quod in sensu composito, etiā si sit de contingenti, non stet quēpiam sic assentiendo decipi. Quod est, talē assensum omnino tollere dubietatem, faciendo hominem certissimū. Et ut opposita iuxta se posita clariùs elucescant. Disputat. v. g. philosophi, an accides quantitatis res distincta sit a substantia, sicuti color. Illa autem propositio necessaria est, si est vera: & impossibilis, si est falsa. Sed quia assensus ille, quāritas alia res est quā substantia, non tollit omnem dubietatem, dicimus quod sic, aut contradictorio modo assentiens potest decipi. Quare utraq; pars est opinio. Eodem modo loquimur de hac contingenti, Ego sum in gratia. Si enim hoc mihi Deus reuelaret speciali priuilegio, uti Paulo, esset certissima fides: cui non posset subesse falsum. Quum autem mihi comuni lege reuelat spiritus sanctus per dulcedinem mentis, quā mihi instillat, vel per alias coniecturas, quibus coniectio habitare in me eundem spiritum, licet, sub conditione loquendo, necessarium sit, quod si assensus sit ab spiritu sancto, idē sit verus, tamen quia non certo cognoscimus esse ab illo, dicimus quod potest huic assensui subesse falsum. Enimvero similibus coniecturis possem decipi. Et quod hic fuerit sensus S. Synodi, infra faciemus manifestum. Postrema expositionis nostrae particula sit, quò cum assensum spiritus

Cui non pot subesse falsū

Exemplū

Fides humana.

Reuelationis priuilegium

Punctum discriminis.

Tanta certitudo.

sancti appello fidē humanā, non intelligo humanā ex parte causae, quod per se cuicumq; praequam tibi est manifestissimum. Video enim causam esse spiritū sanctum. Qua ratione si quis dicat eam diuinam, & fieri more diuino, nihil renuo, sed nuncupo humanam, quia certitudinē habet, & dubietatē tollit, modo loquēdi humano, & ciuili. Scholastici dicerent fidē esse moraliter, nisi quod verbum non est vsq; adeo latinū in hoc significatu. Ad hoc enim vt simpliciter dicatur diuina in modo tollendi dubietatem, exigitur praequam quod sit à Deo, vt constet reuelationem fieri à Deo.

Quo vera sententia confirmatur. Cap. 3.

IAC praiecta explicatione, pergo: vt ea, quae prae locutus sum, confirmē: non quidē argumentis pluribus, si quidē in tractatu proprio cumulaui plurima. Sed hac tecū, pater doctissime, sola interrogatione agā. Quando Paulus docet spiritum sanctum reddere testimoniū spiritui nostro, quod sumus filij & heredes, nunquid de vniuersis hoc censet, qui sunt in gratia Dei? credo nō negabis: quoniam generaliter videtur loqui. Quinimō tu in enarratione cuiusdam loci diui Bernardi, & inferius recitando aliud testimoniū diui Ambrosij, & saepe hoc contra me obseruas, quod de omnibus existentibus in gratia illud intelligatur, aperte asseris. Hoc autem, quod tu mihi obmoliris, gratissimē suscipio, vt apertissimē, vel te deuincā, vel meā prodam insciam. Interrogo mox ergo. An quotquot sunt in gratia, cōtendas habere tantā fidem se esse in gratia, vt nullā prorsus habeāt dubitationē, sed sint prorsus certi, atq; adeo securi, quod pro illo tunc instanti sunt Deo accepti? Si hoc tu, pater circumspectissime, mihi concedis, nō ampliū tecū disputo, sed me causa cecidisse fateor. At Verō, praequam quod talis error expressē nunc est dānatus à sancta Synodo, vt infra palam ex decreto cōuincam, mittā te ad vniuersum Christianismū, si ita te praedicantē ferant. Sunt enim pleriq; ancipites: quinimō vix sunt qui nō habeant dubitatiunculam aliquam

aliquam, & meticulum, quo sint statu apud Deum. Sunt, inquam, cōplures egregia sanctitate: scrupulosi tamē: qui nunquā sunt sine metu: plus nimium tenaces Gregoriani verbi, quod timorati animi sit, ibi culpā agnoscere, vbi culpa non est. Mitto alios tepidos homines conflictantes cum carne, modo cadentes, modo resurgētes: qui nonnunquā sunt in gratia, & tamē meritisimō dubitant de statu suo, quousque magis proficiant. Vade ergo, & concionare sic inter istos, Quotquot sunt in gratia, sunt certi absque vlla dubitatione se in tali esse statu: & ideo quotquot dubitant, extra gratiā sunt. Euidētissima est enim consequentia ex cōtrario consequentis ad cōtrarium antecedētis. Credo, pater prudentissime, nunquā ita cōcionaberis: nam talē concionatorē arbitror fustibus exterminaret populus. Profecto si quotquot aliquo pacto haesitant de sua gratia, illa vacant, miserrima esset hac parte humana conditio. Nunquā ergo dabis hoc credo. Sed quod optimo iure meo assumere ego possum, tu quoq; largiris: nempe quā plurimos esse in gratia, de qua tamen vtcunq; dubitant. Colligamus ergo argumentū ex his duobus assumptis, Quotquot sunt in gratia, recipiunt aliquale testimoniū spiritus sancti, maius minūque: non autem omnes certitudinem habent suae gratiae, tollentē omnem dubietatē: non ergo in vniuersum testimonium spiritus sancti validū est ad generandā propriē fidem: id est, quae omne expungat dubium. Vis palā rem audire ab Augustino? Id quod Paulus dixit, spiritum sanctū testificari filiis Dei, ait ipse, charitatē foras mittere timorem: Non autem ait, Omnis charitas, sed perfectā charitas foras mittit timorē. Nihil ergo vetat charitatem esse cum aliqua formidine: atq; ideo cum aliqua dubitatione. Infractum ergo est tibi hoc argumentū, vt non ampliū ex hoc dūtaxat medio concludas assensum aliquē propriē esse fidem tollentem omnem dubitationē, quod scilicet productus est ab spiritu sancto. Neq; illo nos ampliū loco Pauli deuexes. Antea ergo quā ad alias probationes tuas descendā, repetam Achillē tuum, cuius supra memini

Interrogatio.

Argumentum contra Cath.

Augustinus

Repellitur argumentum Cath.

C mini

mini. In principio enim statim prioris tractatus, citās locum Pauli, quod spiritus sanctus cōtestatur spiritui nostro, subdis, Hoc autem testimonium proculdubio fide accipimus. Si intelligis, quod fide accipimus verbum Pauli, scilicet, quod spiritus sanctus cōtestatur spiritui nostro, verissimū est: nam fide accipimus omnes scripturas sacras: sed hoc nihil ad causam. Si verò ais, quod assensus, quem spiritus lege cōmuni suggerit, sit propriē fides, falsum est: neq; probabis vnquā. Subiungis enim, Et cū sit testimonium spiritus sancti, validum est. Hic iam ruit tua ratiocinatio: nam si vniuersim intelligas, vti facis, quod omne testimonium spiritus sancti est validum ad generandū fidem eliminantē omne dubium, falsum iam id esse probauimus. Et tu falsum certē suspicabaris. Nam subnectis, Et quum sit validū, certum facit credentē, qui nouit illum, & ita certū, vt sit infidelitatis titubare. Vbi non simpliciter inferis, quod sit per se validū facere certū omnem iustū, sed eum, qui nouit illud. Id quod ego ingenuē cōcedo: sed tamen eo modo, quo quis nouit, testimonium esse spiritus sancti, agnoscit se esse in gratia. Adde ego nihilominus contra te, quod quum nemo sit omnino certus, testimonium illud internū esse ab spiritu sancto, sit, vt neq; sit penitus certus, quod sit verum. Quocircā nulla est infidelitas haberi gratiam, titubare. Quoniam licet testimonio spiritus sancti nō possit subesse falsum, haud tamen constat esse spiritus sancti. Sed ais, non omne testimonium diuinū esse vsq; adeo validū, neq; facere talem fidem, sed vbi homo examinat conscientia suam, & perpendit omnes circumstantias, & coniecturas inexistentis gratiæ. Tunc enim, autore Aug. perfecta charitas foras mittit timorē. In primis iam non tibi cōstas: siquidē ex vna parte (vt antea citabamus) identidē repetis, quod omnibus existētibus in gratia, spiritus sanctus testificatur: at que ex altera modō cōfugis ad certas circūstātias. Præterea neq; hoc perfugio satis est tutus. Nā sunt plurimi, vt illi, quos theologi vocāt insipientes, qui tā plenas in se cōiecturas nō sentiunt, vt omnis expū-

Cauillus
Cathari.

gatur illis ratio titubandi. At eò progrediamur, vbi me credis cōfodere. Saltē in prouectioribus habetibus vehemētes coniecturas, & indicia spiritus sancti, efficax est testimoniū diuinū, vt omnē tollat titubandi causam, atq; ideo faciat certissimā fidem. Hic enim subest punctū controuersie. Vbi respōdeo, quod licet eò possit quis per gratiam Dei promoueri sanctimonia, & rebus Christianē gestis, vt habeat pacatū animū, credens se esse in gratia Dei, illa tamē nunquā est nisi moralis certitudo: quā ego dicebā humanā, id est, quæ ita sedat animū, vt illa intensissima opinio, quam nos homines vocamus fidē, cuius exēpla antea ponebam. Dicimur enim nūc certō credere qui Tridenti degimus, extare Romā. Et hoc modo perfecta charitas foras mittit timorē, lege cōmuni. Imò quis nā ad tā excelsum gradū certitudinis, ex hominibus etiā rarissimæ sanctitatis, de sua obtēta gratia cōscendat? Neq; alio argumēto opus est præter experientia. Experimēto enim cōperimus, nōnullos hæreticos ob suā leuitatē, & ignorantia, & quā ostentāt sanctimonia, tāta esse animi serenitate, & certitudine se esse in gratia (hæc ego appellabā certitudinē ex parte subiecti) quanta sunt multi catholici. Quo enim pacto maior potest significari charitas, quā vt animā suā ponat quis pro Christo? & tamē sunt multi, qui in sua hæresi pertinaces gladio occūberent. Porro autē neminē hætenus audiuius catholicū prudentē, qui ita certus assereret se esse in gratia, vt vos dicitis. Quinimō tu ipse interrogatus (vt audiui) an esses ita de te ipse certus, nō ausus es affirmare. Sed respondebis, Id te propter modestiā siluisse. Profec̃to si ea certitudine posset quis assequi se esse modō iustū, quæ omnē tolleretur dubietatē, nulla esset sup̃rbia ita de se affirmare: maxime quod (vt eu ais) citra maximā sanctitatē hæc certitudo haberi potest. Quum tamē contrā, vt ego in tractatu meo dicebā (ad quod argumentum cuperem respondisses) ea sum mente, vt neque inter Lutheranos credam, præter stupidos, quempiam esse, qui tanta certitudine de se iudicet esse in gratia, quantā ipsi prædicant habere omnes iustos.

Martyr.
& iureiu-

Imo age, perpendamus, quæ in secundo tractatu ais, scilicet, non requiri ab ijs, qui hanc tuam certitudinē habent suæ gratiæ, ut se pro illa exponant martyrio, aut iureiurando id asserant. Si quis est certus absq; ulla dubitatione, se esse in gratia, cur nō ei licebit iurare? Profecto si quis mihi intentaret mortem, nisi iureiurādo assererem esse in gratia, & vera esset tua opinio, licitum mihi esset id iurare, ut me seruarem, Sicuti licitū illi esset, cui speciali priuilegio de sua sibi gratia constaret. Nemo est tamen in orbe iustus & prudēs, qui ita iuraret. Quinimō omnes dicerent se ita credere, non tamen tam certō, ut iurare id possent. Rursus si tyrannus mihi comminaretur mortem, nisi negarem me esse in gratia, nunquid non potius mori deberem, quā mentiri? Si tua tamen verum haberet opinio, mendacium esset id negare. Igitur tunc esse debere martyr. Reliqua argumenta latissimē patent in tractatu proprio.

Quo ad priorē tractatū Reue. Cath. respōdetur. Cap. 4.

AT quō firmiora hæc fiant, & lucidiora, ad tua, optime pater, argumenta descendo. In priori tractatu, postquam illo syllogismo, quem paulō antē enervabā, colligis tuam conclusionem, scilicet, quod homo potest tege communi esse certus suæ gratiæ, certitudine tollēte omne dubiū, confestim annectis expositionē noni cap. decreti de iustificatione.

Expositio
decre
ti.

Quod cum totum apertissimē contra te faciat, postremā tu tamen particulam assumis tuo iudicio exponendā. Hanc prius videamus: deinceps adnotabo verba, quæ tu prætermisisti. In calce cap. sic habet decretum, Sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deq; sacramentorū virtute & efficacia dubitare debet, sic quilibet, dum se ipsum, suamq; propriam infirmitatē, & indispositionē respicit, de sua gratia formidare & timere potest. Hactenus (inquit) nihil est in controuersia apud catholicos. Ego verō ostendam opinionem tuam huic particule aduersari. Sed adiectū est, inquit, cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum,

sum, se gratiam Dei esse consecutū. Et quia tu ab hoc postremo membro orsus es, tuum ipsius sequamur ordinē. Atqui imprimis expositionis gratia arguendo percontaris: cum multi ex priuilegio talem habuerint certitudinē, ut beata virgo, & alij sanctissimi, cur non fuerint excepti. Omnes proculdubio præter te vnum responderunt, nulla fuisse opus exceptione: eò quod per se esset notissima, talis in Deo potestas. Quinimō in sacra pagina expresse haberi huiusmodi reuelationis priuilegia, ut, Ave gratia plena: dominus tecum. Et de Magd. Remissa sunt ei peccata multa, & alia id genus. Syno. autem tantum diffiniuit illa, de quibus dubium aliquod esse potest: de priuilegio autem nemo potest dubitare. Tu autem, ut tibi cōsulas, hæc nescio quibus rationibus reiecta responsione, quæ omnium fuit mēs patrum, nouam, atq; inauditam cōmentus es. Videlicet, Synodum non meminisse eorū priuilegiorū, neq; opus fuisse, propterea quod eiusmodi fides peculiaris ex priuilegio non est fides, cui non potest subesse falsum. Eò quod est de re contingenti. Quare licet sanctus, cui fit talis reuelatio, non fallatur, posset tamen falli. Cum ergo Synod. censet neminem posse esse certum suæ gratiæ, fide, cui non potest subesse falsum, decretum, inquit, non attingit illos. Atq; hoc tibi responsum præparasti, ut similiter responderes de tua peculiari fide, quam asseris habere posse vnumquēlibet iustificatum lege communi: scilicet, quod non excluditur per verba Synodi. At verō nemini vnquā fidem faciet huius tui conficti responsi. Quis enim dubitet, quin S. Synod. palam denegat omnem fidem, quæ omnem abiigit contrariā opinionē? Per hoc enim, quod ait, Cui nō potest subesse falsum, non designat (ut supra exponebamus) necessitatem propositionis, sed talem fidem, per quam certus fit assentiens, quod non sit possibile, se, dum per eam assentit, decipi: quod est dicere, fidē remouentem omne dubium. Eo modo, quo fides diuina, quando scilicet constat reuelationem esse Dei, certissima est. Ob idq; illic non insinuat, vel permittitur, ut tu putas, alia fides, cui licet possit subesse falsum,

Cōmētū
Catha.Reprobatio.
Cui non
pōt subesse
falsum.

falsum, certissimū nihilominus faciat de presenti credentē. Quinimod illa particula est definitiua, & expressiua rationis veræ fidei. Ac si dixisset, Quod nemo potest esse certus lege communi (de hac enim erat questio) se esse in gratia, certitudine fidei catholicæ, aut fidei æqualis in effectu. Illa enim sola est fides, cui non potest subesse falsum. Aliās si tantū voluit negare certitudinem fidei catholicæ, quare non ita expressit? facilius enim erat dicere, fidei catholicæ, sed quia non solū illa excludebatur, verū omnis, quæ verā, legitimāq; haberet rationē fidei, vbi sunt patres illa periphrasi, cui non potest subesse falsum, ad explicandā fidei veram, propriamq; rationem. Cui verissimo sensui non cohæret tua opinio. Sed quid laboro in expositione verborū decreti? Nonne per se ipsa lucidissima sunt? Cū enim causam, cur quilibet iustus formidare, & timere potest, hanc subiicit, quod nullus scire valet certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiā Dei esse consecutū, manifestissimē excludit omnē assensum fidei, quæ aduersatur formidini & timori: tu autem adeo certū asseris assensum, vt omnē pellat dubietatē, & formidinē, & amorem de presenti, ille ergo expresse damnatus est. Ob idq; vbiq; in tuis tractatibus de me conquereris, quod nunquā dixeris quēpiam esse certū suæ gratiæ, fidei, cui non potest subesse falsum, respōsum iam tibi puta. Hoc enim, quod ais, fide tollente omnē dubietatē, idem est in virtute, quod fide, cui non potest subesse falsum, id est, qua certus est, qui ita assentitur, non posse tali fide decipi. Retrocedamus autē ad præcedens membrū textus, de quo, pater reuerende, nullā agnoscis controuersiam inter catholicos. Illud enim in primis letanter, quasi à te pugnans, legis, videlicet, cautiſsimò S. Synodum pronūciasse, quod quilibet, dum se ipsum, &c. de sua gratia formidare, & timere potest. Non enim ais, dixit, formidare debet, sed, potest. Et tamen si testimonium spiritus sancti lege cōmuni non abstergit omnē dubitationē, dicendū fuisset, inquit, formidare debet. Vt homines obligarentur semper esse in metu. Antea verò quā

quā ad tuum ego, debet, respōdeam, ad nostrum tu precor, potest, responde. Tantundē enim est, potest, quantū iure & licitè potest. Resumo ergo argumentū supra factum ex cōcessione tua, quinimod ex veritate ipsa. Testimoniū enim lege cōmuni spiritus sancti omnibus adest iustis. Si autem, vt tu censēs, tale testimoniū vbiq; validū esse ad omnem conuellendā formidinē, nemini iusto licet dubitare se esse in gratia. Attamen S. Synodus, Pius, inquit, (& dubio procul de omni pio intelligit, lege cōmuni) formidare, & timere potest. Quare neq; hæc particula absque controuersia est, si in tua persistis opinione, sanē, quæ illi reluctatur, est autem sententia Synodi citra controuersiam vera: est ergo opinio tua citra controuersiam falsa. Haud tamē adiecit Synodus, formidare, & timere debet: propterea quod potest quis ad tantā gratiam peruenire, vt modo, & more humano loquēdi, aut nullā, aut certē tenuissimam dubitationē habeat suæ salutis, sed sit sedato, pacatoq; animo: vt i viris heroica virtute progressis vsu venit. Et hoc est, quod ait Aug. Perfecta charitas foras mittit timorem. Sed repetamus, si placet, ab initio verba decreti, quæ sunt hæc, Quauis autem necessarium sit credere, neq; remitti, neq; remissa vnquā fuisse peccata, nisi gratis diuina misericordia, propter Christū, nemini tamē fiduciam, & certitudinē remissionis peccatorū suorū iactātī, & in ea sola quiescētī, peccata dimitti, vel dimissa esse dicendū est. Cū apud hæreticos, & schismaticos possit esse, imò nostra tēpestate sit, & magna cōtra ecclesiā catholicā cōtentione prædicetur: vana hæc, & ab omni pietate remota fiducia. Perſpice, pater oculatissime, rationē decreti. Vbi non modò opinio tua, sed ratio ipsa eliditur. Ais enim in lege cōmuni posse hominem, qui examinat conscientiam, perpenditq; circumstantias omnes ingenitæ charitatis, certissimam habere fidem omni procul dubio, se esse in gratia. Contrā verò Synod. id denegat. Cū apud hæreticos, inquit, & schismaticos (porrò similibus cōiecturis deceptos) possit esse. Non, inquā, similibus ex parte causæ (nā veræ cōiecturæ à spi-

Textus
decreti.Annota-
tio Catha-
rini.

Textus
decreti.

ritus sancto sunt, falsæ verò à Satana) sed similibus: quia angelus Sa-
tanae transfigurat se in angelum lucis. Nullus ergo certus esse potest
lege communi certitudine tua, pater optime. Et sequitur in decre-
to, Sed neque illud asserendum est, oportere eos, qui verè iustificati
sunt, absque vlla omnino dubitatione apud semetipsos statuere, se
esse iustificatos, neminemq; à peccatis absolui, ac iustificari, nisi eum
qui certò & firmissimè credat se absolutum, & iustificatum esse.
Quidnam euidentius contra te proferri potuit? Ais tu, Cum primò
quis iustificatur, testimonio spiritus sancti, fieri certum suæ gratiæ
(si diligenter expendat circumstantias) certitudine tollere omnem
dubitationem. Nō curemus, an sit catholica, necne, possitq; illi subesse
falsum, necne: ais tamen absq; vlla omnino dubitatione de præsen-
ti iustum statim esse certum. Quibus formaliter verbis contradicit
Synod. scilicet non esse asserendum, oportere eos, qui verè iustifica-
ti sunt, absq; vlla omnino dubitatione apud semetipsos statuere, se
esse iustificatos. Fateor hoc pronūciasse aduersus protestantes, sed
tamen generaliter condemnatur certitudinis dogma, siue talis cer-
titudo dicatur solū depēdere ex fide, vt illi aiunt, siue etiam ex di-
spositione nostra, cuius habeatur certa fides, vt tu dicis. Hac ergo
de causa proposui in principio, te in eadem hærere salebra, quam S.
Synodus condemnauit. Testis mihi est Deus, nullam me tibi consul-
to obieciisse calumniam: an verò mea fuerit ignorantia, aliorū esto
iudicium. Mitto sigillatim respondere ad exempla, & rationes, quæ
in hanc tuam causam conglomeras: Sanè arbitratus, quod qui hanc
nostram legerint apologiam, facillimè iudicabunt, quàm extra cho-
rum, quod aiunt, saltē. Illud tamen silenter præterire non possum,
quod fermè in calce ex alijs verbis concilij conficis argumentum.
Canō. 26 Est canon vigesimus sextus, Si quis dixerit, iustum non debere pro
bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare, et sperare eter-
nam retributionem à Deo, per eius misericordiam, & Iesu Christi
meritum: si bene agendo, & diuina mandata custodiendo, vsq; in
finem

Hæret in
eadem sa-
lebra.

finem perscuerauerit, Anathema sit. Exhinc tu instruis argumen-
tum. Vult ergo, inquis, manifestè canon, iustos specialiter teneri ad
sperandū pro bonis operibus. iusti igitur obligatur ad hoc. Et addis,
Quod si nemo se iustum esse potest nosse, nullus consequenter potest
scire de suis operibus, an bona sint, hoc est, meritoria vitæ æternæ.
Quod si ita est, profectò nullus tenebitur ad hoc spei suæ præceptū,
quod peculiariter respicit iustos. Et quidem mihi hæc sequela vide-
tur manifesta. Hactenus tu, multa; sequenter adhibes ad confir-
mandum, quod S. Synodus peculiare iustis posuerit præceptū spei.
Quare nō sufficit, inquis, quod probabiliter se iustum esse agnoscat,
sed quod certissima fide id teneat. Fateor, perquam reuerende pater,
dum legendo in hunc locum incidi, libellus mihi è manibus cecidit.
Quid enim aio? cum hoc reue. patre verba prodigā: quippe cui adeo
placuerit sua hæc fidei certitudo, vt in eius gratiam, talia fuerit me
diratus. Nempe, quod sancta Synodus peculiari lege obligauerit ius-
tos sperare, præter diuinū præceptum spei, quod omnibus est Chri-
stianis in vniuersum positū. Te etenim sciscitor, optime præsul, vis S.
Synodum aliquod præceptum humanū præscribere iustis de spe ha-
benda, præter diuinū? Cuiam talis rei fidem facies? Ecclesia enim
in huiusmodi potissimum præceptis de virtutibus theologicis, nihil
aliud vnquā cogitauit, quàm ius explicare diuinū. Præceptum au-
tem spei, sicut fidei, & charitatis, nunquid, perinde ac decalogus,
omnibus Christianis præscriptum est? Num peccator, sicuti crede-
re in Deum, ipsumque amare, ita & in ipsum sperare non tenetur,
quemadmodū & iustus? Non quidem sperare, quod pertinax mali
vitam possit consequi æternam. Sed volo dicere, quod eodem præce-
pto tenetur sperare peccator gratiam Dei, & quod per sua opera, au-
xilio præeunte diuino, consequetur vitam æternam, quo & ipse ius-
tus. An verò suspicaris, melioris esse hac parte conditionis peccato-
rem, quàm iustū, vt propterea quod sit in peccato, eximatur ab hac
obligatione? Fateor equidem, quod fiducia crescit ex operibus, sed
D quod

Inopina-
bilis opi-
nio Ca-
tharini.

Sensus
Synodi.Re largi
tio secun
da.

quod nouum sit præceptum spei in aliquibus Christianis, quod non sit in cunctis, nouum est in Ecclesia Dei. Quod autem S. Synodus definire voluit, quinimo aperte definiuit, est, quod quilibet tenetur sperare, quod si iustus fuerit, & perseuerauerit, per bona opera, præ uia gratia, consequetur æterna præmia. Ita ut obligatio ad omnes indiscriminatim spectet: actus uero spei feratur in totâ hypotesim, si bene egerit perseueranter. Sicut dictum est Cayn: Si bene egeris, recipies, &c. Tamen si forsan, illic S. Synodus nihil meminit de præcepto: Sed quia Lutherani dicunt opera iusti non esse meritoria uitæ æternæ, ait, Si quis iustus non debere, &c. Sed alia etiâ nūrat

ione pater Reuer. de his te uerbis cōuenio. Censes enim omnē iustum teneri singulari præcepto spei, quod tamen nisi certitudine fidei excludente omnē dubietatem, explere nequit. Tenetur ergo secundū te omnis iustus certitudinē habere suæ gratiæ. Porro autē, an hæc tua cōclusio apertissime repugnet uerbis capituli noni, ubi habetur, quod non oportet eos, qui uerē iustificati sunt, absque ulla omnino dubitatione apud semetipsos statuere se esse iustificatos, & rursus, quod pius homo de sua gratia formidare, & timere potest, tu uideris. Agnosce ergo ad spem habendam non solū satis esse iustis, & pijs fidem habere, more a nobis exposito, se esse in gratia, sed satis esse omnibus fide catholica credere pet Deū non stare, quominus vniuersis gratiā uiresq; suppeditet ad sua seruanda præcepta, quorum obseruantia, eadē fide tenemur æternam agi felicitatē.

Quo ad 2. tractatum responderetur, Cap. 5.

TRactatus autem secundus est, quomē propriē laceassis, laceras, arguis, atq; redarguis. Cui titulum facis, Defensio catholicorum, qui pro possibili certitudine præsentis gratiæ differuerunt. Non tamen opus tibi fuerat omnes defendere. Nam plerique multi aliter iam sentiunt, quam tu. Imò nescio quisnam tecum alius persistat. Statim autē in nuncupatoria epistola ad patres ais post absolutam superiorem interpretationem

pretationem decreti delatum esse ad te librum amici ac fratris in Domino charissimi, me nominans, in quō multa sunt, ais, quæ non probas, & merito a doctis, & peritis in sacris literis, minimē probanda existimas: Vel non me amicum charissimum appellasses, vel nō me continuō vsq; adeo gratis deiecisses. At sic soles amicos. Sequitur in tua epistola, Illud tamen plurimū, ac meritisimo displicuit, quod in quæstione de possibili certitudine gratiæ, eā nos defendisse testatur (ego scilicet) quæ non solū a mēte, & cogitatione nostra semper fuerunt aliena, uerum etiā his ē diametro aduersa, quæ nos, & uerbis perspicuis pronunciauimus, & coram uobis etiā scriptis recitauimus, ut video, de te solo loqueris: sed an de te & sodalibus tuis loquaris, parum refert. Quomodo autem nihil uobis imposuerim, sed quæ diu defendebatis, & tu etiā Reuer. pater mordicus retines, statim aperiā inter tractandum titulum quæstionis meæ, quem tu urgendo refricas. Quod autē subdis me te ipsum suppresso nomine petere in illa disputatione, nihil minus credas. Disputabam enim in genere contra illos, qui illam opinionem tutaauerant, ad explicandas rationes Synodi. Neq; tui, si qua Christiano fides, memineram: Neq; uerō cogitare poterā, quod aliquis amplius ex catholicis post sanctum decretum cōcilij in me resurgeret. Tamen si imprecatus sum, quod utinam iam nemo in illa opinione persisteret. Repetis rursus mirifice nos (te scilicet & me) conuenire de quæstione definita per Synodum. Quare doles, quod non tibi licuit librum nostrum uidere antequam imprimeretur, ut intelligerem nihil aliud sentire quā ego sentio. Ad quod ego respondeo, adeo inter nos disconuenire, ut quantum ex tuis modō scriptis conijcio, licet tecum rem contulissē, nihilo magis conuenisset. Verba autem hæc, uerba sunt penitus. Ad apologiam ergo tuam, ut veniamus, hanc statim auspicias a protestatione. Protestor enim inquis, cum operosum nimis, & onerosum esset ualde, taxare cuncta, quæ me offendunt in illo lib. non reli-

Protesta-
tio Catha-
rini.

Legatorū
approba-
tio.Exiſtit
quæſtio.

Scandalū.

Titulus
quæſtio-
nis.

qua me probare, quæ non reprehendo. Bone Deus, quantum existerat periculi, si omnia probasses, quandoquidem tam sanctam duxeris protestationem prætermittere. Quid si cuncta reprobasses? An ideo labefactata omnis esset autoritas libelli mei? Ita tu solus tecum reputas. Mihi verò nullam inde iniecisses curam contra protestantem. Mihi quidem lib. ad Illust. ac Reue. Legatos: qui affirmant, nihil inibi inuenisse, quod non castam, integram, Christianamq; doctrinam redoleat. Verba sunt in forma vnius illorum, Tui autem non item fui memor, qui subscriberes. Tametsi non sum vsq; adeò stupidus, qui non intelligam, quàm possint multa ex meis reprehendi. Potissimum, quòd neq; mihi aliorum vniuersa probata esse potuerint. Neq; illorum quidem, quorum non sum dignus corrigiam calceamenti soluere. Subiungis non paruum me præbere scandalum, cum dixerim, certamen nobis esse cū catholicis, & adhuc manere. Nam dixi, Certamen existit: cum re iam (inquis) definita per Synodum, debuissim dicere, Extitit: quasi iam nulla sit quæstio. Potuissim respondere, quod sincere, & forsàn nimium securè vsus sum verbo præsentis, quod est disputantium. Et præterea, quòd cum protestantibus, qui nondum obediunt concilio, adhuc existit quæstio. Sed ut videas, quemadmodum ijs, qui ignem gladio suffodiunt, nonnunquam scintilla exilit in faciem, iterum aio nunc tecum, qui catholicus es, certamen existere. Quare tu es, dñe episcopo, qui scandalū omnium iudicio dederis. Nam dicere, quòd in concilio disputabatur, contra quàm est diffinitum, atqui id dicere decreti explicandi causa, nullum erat scandalum: sed laus egregia S. Synodi, liberè permittentis vniuersis sua proferre iudicia, ex quibus veritas erueretur. Tu autem, qui ut tua retineas placita, obuiam impressus exis catholicis, tu es qui scandalum, & offendiculum obicis. Videamus enim titulū quæstionis, de qua asseris nihil inter nos differre. Verba mea sunt hæc, Quæstio ergo est, Vtrum valeat homo citra speciale reuelationis priuilegium de cōmuni lege habere tantam certitudinem, se esse in gratia

in gratia, quanta est fides catholica. Et infra. Sola ergo cōstituitur quæstio de certitudine fidei catholicæ, illiusue simili. Tu contendis, nunquàm sub tali titulo fuisse agitatam quæstionem inter catholicos. Ego verò nunquàm interfui in cōgregatione theologorum, sed aio meipsum te præsentem in cōgregatione Synodi cum de hac re dicerem, sic quæstionē explicuisse. Et quando non fuisset sub hoc formaliter titulo discussa, tamen sensus ipse, quem tu etiam nunc persistis defendere, ad hæc verba explicatus palam reducit. Repetā ergo quod paulò ante dixeram: Vocabula ista, tanta, & similis, sunt quæ a te sinistrè intellectæ (Si mihi colendissime pater ignoscis) te fallunt. Ego enim iuxta duos quæstionis sensus, duas posui in quæstione particulas: primam contra Lutheranos, An scilicet fide catholica possimus esse certi nostræ gratiæ: alterā pro catholicis: Nempe Vtrum possimus tanta vel simili certitudine, ut est catholica. Neq; verò intelligebam de quæritate aut similitudine in extensione, hoc est, quæ ad omnia per ecclesiam proposita pateret vniuersitate cunctos obligandi: quod sonat catholica. In hoc enim bene video, nullū esse discrimen inter catholicos, id ipsum cunctis negatibus. Neque opus erat huius meminisse sensus, Sed Vtrum simili certitudine, vel tanta in hoc effectu, qui similis est effectui fidei catholicæ, atque adeò tantus, quod est, tollere omnino, & expungere omne dubium, possit quis esse certus adeptæ gratiæ. Id quod ego tantū agnosco, Vbi est speciale priuilegium: tu autem in omnibus iustis iure communi per tuas illas circūstātiās ex interno lumine. Quid ergo me de hac re gratis obtundis, mi pater? nunquid quod de hoc puncto steterit, diutissimè controuersia negare tu potes, qui eandem sustinere pertendis? At non debuit, inquis, hæc appellari æqua similisue catholicæ. Tu non ita appelles, qui veram fidei rationē, si non ignoras, dissimulas. Fides enim propriè, nulla est, nisi quæ modo expósito æquatur catholicæ. Quòd si in huiusmodi disciplinis theologiæ ancillaribus, tibi vnquàm vacasset scholasticè versari, nunquā hoc no-

Tanta, &
similis.Fides pro-
priè.

Ioan. Ba-
cho.

bis exhibuisses negocium. Arist. 6. Ethic. ex eo non collocavit fidem inter virtutis habitus, quod nulla est humana, quæ lineam transcendat opinionis. Et ideo exprimi nequit vera ratio fidei, quæ ipse ignoravit, tollentis omnem dubitationem, nisi per hoc quod sit catholica similis. Itaque inter fidem moralem, seu humanam, & catholicam, vel illi similem, nullum est medium apud theologos, qui hoc nomine digni sint. Nihil verò unius Bachonis auctoritati detractum volo, utcumque hic fuerit allucinatus. Concludit enim (quæ tibi probatissima est collectio) ex una propositione de fide, & altera, quæ non est de fide, conclusionem, tanquam de fide, hoc syllogismo: Quicumque baptizatur, recipit gratiam: ego baptizor: ergo recipio gratiam. Haud considerans conclusionem sequi debiliorem partem. Quod in analyticis per se notissimum est axioma. Nam si propter quod unumquodque est tale (ut ait philosophus.) illud est magis, ubi utraq; præmissa necessaria est illationi, non potest conclusio certior fieri debiliori præmissarum. Quod autem lege communi nullus habeat fidem se esse baptizatum, firmiorem, quam quæ est moralis, evidentiissimum est. Seu de illis loquamur, qui infantes baptizati sunt, seu de adultis, quibus non certissime constat baptizantis intentio: quæ necessaria plane est, ubi non adest in baptizato sufficiens contritio, & dispositio, quæ sufficeret sine sacramento. De qua tamen dispositione non potest haberi maior certitudo, quam coniecturabis. Et hæc de quæstionis titulo. Persistis exinde contendere in corroborationem tuæ conclusionis, quod homo ex lumine fidei non solum potest credere ea quæ ab ecclesia determinata sunt, ut credantur, verum extendi eius lumen ad ea etiam quæ sunt in facti contingetia. Id quod quibus auribus fuerit exceptum in congregatione theologorum, dissimulaui ego in tractatu meo: propterea, quod qui illud optimo zelo dixit: licet aliqui crediderint suggestionem fuisse tuam. Satis autem existimo à me esse refutatum. Et quia nihil mihi respondes, nihil replico. Nisi quod præterquam quod Lutheranis vehementer f&

ter fauet opinio tua, proprium fidei obiectum sunt penitus res sperandæ, ut ait Paulus scilicet ea quæ ecclesia proponit esse diuinitus reuelata. Vnde S. Thomas. & theologi, binam ponunt virtutem diuinam necessariam generandæ in nobis fidei (nihil enim loquimur de modo, quo prophetis & apostolis fuit facta reuelatio). Hæc autem duo sunt internus luminis motus, & item autoritas ecclesiæ proponentis, hæc esse reuelata. Nam alias, quam certitudinem haberent Christiani, hoc illud esse reuelatum à Deo? Loquor citrà speciale priuilegium. At vero mirabilis est eloquentia tua. Ais enim hoc tuum assertum nulla opus habere disputatione, aut responsione: quoniam id negare, est contra evidentissimas scripturas. Post hanc autem hyperbolem, nullam profers scripturam: sanè, quæ omnes tibi reclamassent: Sed subdis testimonium Augustini & S. Thomæ, dicentium quod ipso lumine fidei potest homo certo noscere se habere fidem infusam. Quod scilicet non est propositum ab ecclesia. In primis falsissime citas authores. Illud enim, quod ais, infusam, tu illis imponis. August. nanque & Thomas solum dicunt, quod potest quis videre se credere, si credit: & non credere, si non credit. Vbi non de habitu sed de actu est sermo. Haud enim somniauit vnquam August. quod quis videat habitum, infusus ne scit, an acquisitus. Imo bene dicit Scotus, quod habitus infusi non videntur. Sed hoc tantum affirmant, quod cum quis credit, videt se credere: sicut qui opinatur, videt se opinari, & qui est iratus, videt se iratum: & sic de alijs actibus, vel affectionibus animæ. Hæc veruntamen euentiam minimè sentit progigni à lumine fidei, sed ex euenti experientia. Nam quæ speramus (ut ait Paulus) & pari ratione, quæ credimus, non videmus. Est enim fides argumentum non apparentium, Vide quod te præcipitat ista dialecticæ ignorantia, quæ tu publicè continendo confiteris per parum fuisse tibi curæ. Responde quæso. Vtrum ego videam Deum esse trinum? Non certè, sed credo per fidem: nisi cum Paulo restrictè dixeris, videre per

S. Thom.

Falso cita-
tur Au-
gust.

speculum, & in enigmate. At utrum video me credere, Deum esse trinum? Video profecto, atque id euidentissimè. Non tamen video, per quam fidem credam, sed fide teneo, quod per infusam. Hoc est, per diuinum motum. Ergo euidentia illa, de qua ait Augustinus, quod video me credere, si credo, non est à lumine fidei. Nam tantam habeo euidentiam me sub aliquo dubio opinari, Pōtificem superstitem Romæ, & Cæsarem Augustæ, quā me certò credere Deum esse trinum. Nota verba Augustini, Video me credere, si credo: & me non credere, si non credo. An Turcha, qui videt se non credere in Christum, hoc videat lumine fidei? Non certè: sed est euidentia illi naturalis, sicut est mihi, me credere. Quomodo ergo applicare hoc poteris ad tuam contingentem propositionem, quod fides ingeneret tibi assensum, te esse in gratia, tam firmum, ut omnem tollat dubitationem: sicuti si esset ab ecclesia propositum? Aliud præterea, rogo, attendas, Nempe quemadmodum iam hîc nobis suggeras, fidem catholicam, cuius obiectum proponit ecclesia, & cuius assensum ait Augustinus à nobis videri, eandem inquam fidem esse, quæ facit illum tuum certum assensum receptæ gratiæ. Cur ergo ita me acriter improperas, quod tibi imposuerim, ubi dixi, tanta aut simili certitudine fidei, ut est catholica? Sed & illud potissimum, quis taceat? Citas sanctum Thomam, prima secundæ, quæstione. 112. articulo. 5. ad secundum dicentem, quod potest homo certò noscere se habere fidem: & tamen prudenter subices suam explicationem, ne te lædat. Subdit enim, quod propterea quod certitudo pertinet ad intellectum, qui habet fidem, certus est se habere fidem (puta se credere) quousque id habitu fiat. Non est autem (inquit) similis ratio de gratia, & charitate, & alijs huiusmodi, quæ perficiunt vim appetitiuam. Vbi expressè negat, posse quempiam habere lege communi certitudinem gratiæ & charitatis. Id quod longè explicatissimè edocet in enarratione Pauli. 2. Corinth. ultimo, videlicet, quod possumus certò scire Christum habitare in nobis per fidem informem, haud tamen possumus

certò

certò scire Christum habitare in nobis per fidem informem, haud tamen possumus certò scire habitare in nobis per fidem formatam. sed hoc latius in libro nostro. Alia minutiora quæ hîc congeris, cum tua insigni maledicentia, scilicet quod vos cum vituperio & scandalo diffamauerim, ad æquum lectorem, qui inter nos arbitretur, remitto, an forsitan in suum refundantur authorem. Sed ad ea quatuor veniamus, de quibus ais nos conuenire. Primam fateor concordiam, scilicet quod nemo potest habere suæ gratiæ certitudinem fidei catholicæ, id est, vniuersalis, Si modo intelligis, uti videris, in sensu Lutheranorum, dicentium, quod illa fide quæ omnibus est in præcepto, nempe qua credimus promissiones Dei, veras esse, cū iustificamur, tum etiam certi efficimur iustitiæ nostræ. Nam in alio sensu, etiam tuo, plurimum dissentimus. Ais enim ut paulò ante adnotabam, quod eadem fides non se solum extendit ad ea quæ proponuntur ab ecclesia (quæ reuera est catholica) sed ad ea quæ sunt in facti contingentia, puta ad gignendum assensum peculiaris gratiæ. Quod ego sanctissime reprobo. Conuentum & inter nos secundo fuerit, quod certitudo propriæ gratiæ non sit tanta ex parte obiecti, quanta fides catholica: quia huiusmodi obiectum non proponitur ab ecclesia, tanquam reuelatum. Sed hoc nullatenus ad rem pertinebat, In illo verò in quod ais nos tertio conuenire, nimirum quod ambo eodem modo intelligamus decretum, Puta quod ubi ait, hominem non posse esse certum adeptæ gratiæ certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, solum intelligitur de fide catholica. In hoc inquam ex diametro distamus. Ipsissimum enim quod tu ais, ego denego. Quoniam si concederem, viderer mihi palam negare decretum. Enimvero (quod paulò superius adnotabam) cum. S. Synodus huic affirmationi, Quilibet suam infirmitatem respiciens de sua gratia formidare, & timere potest, hanc è regione negationem, seu causam, subiiciat, quoniam nullus scire valet certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consequutum, absque

Quatuor
de qui-
bus con-
uenitur.

Non eo-
dem mo-
do intelli-
gitur de-
cretum.

E Vlla

Vlla amphibologia, non solum de catholica fide, sed de quacunque manifestissime loquitur, quæ contraria est formidini & timori. Vnde cum tua fides omnem tollat dubietatem, apertissime illic cõdemnatur. Hæc autẽ iam superius explicatissima à nobis sunt. Quo circa neq; quarto, vt tu existimas cõuenimus, hominem scilicet certũ esse posse suæ gratiæ. Tu enim id sentis de certitudine tollente omnẽ dubietatem, ac si diuinitus nobis esset certo propositum id esse reuelatum à Deo: ego verò, & credo catholici omnes auscultantes sanctum decretum, id abnegamus. Sed solum cõcedimus certitudinem morale modo à nobis suprã latissime exposito. Neq; tu aliud ex meis scriptis colligere valeres, si tuã istã atram bilim lecturus expueres. Hoc veruntamen ingenue fateor, & me à te esse admonitum gratias habeo. In septimo enim nostro argumento, capite decimo, referendo hæc verba Bucer, Fides facit hominem certum se esse in gratia, quando habetur per motum spiritus sancti, subiunxi ego hanc concessione, Ecquis hoc vnquam dubitare potuit? Vbi iam tu me deuictum exultanter clamas. Sanè qui perspicuis verbis tuã tibi sim opinionem largitus. Fateor inquam ad cauendam huiusmodi argutiam, cautius dixissem, Ecquis vnquam dubitare potuit, verissimum esse, quicquid à spiritu sancto nobis fuerit suggestum? hæc enim fuerat mens mea: non autem quod vniuersim esset nobis certum certitudine quam tu cogitas. Attamen potuisses ex verbis proximè subiectis mentẽ meam deprehendere. Subnexa hæc enim à me sunt verba, Sed tamen quando ille motus sit à spiritu sancto, de hoc dicimus non posse haberi certitudinẽ fidei catholice. Vbi explicatissime significauimus, quod licet ad veritatẽ assensus satis sit instillari ab spiritu sancto, tamẽ ad certitudinẽ, non sufficit: sed requiritur præterea nobis certo constare, idem reuelatum esse ab spiritu sancto. Itaq; volui dicere, Ecquis hoc vnquã dubitare potuit, scilicet, quod fides facit hominem certũ, se esse in gratia, quãdo fides habetur per motũ spiritus sancti, nobisq; constat haberi ab spiritu sancto? Hoc

nanq;

nanq; totũ ambit nomẽ fidei. Quare cõfestim subdidi quod testimonium spiritus sancti aliquãdo nõ est tam certũ, quã fides catholica: nepe quãdo non est certũ, antestimonium sit spiritus sancti. Absit vt cũcta persequar. quæ in me coaceruas argumẽta, & quas contradictiones ex meis dictis exprimere pergis, affatim oleo tuo interlitas: ne nauseam alijs faciam, quã ego passus sum, cũ tuũ prælegerẽ libellum. Etenim quũ primũ tuã allucinationẽ percepi, nepe quod meam intelligere metem nolebas, vbi negabã posse hominẽ agnoscere suã gratia tanta certitudine, quãta est in fide catholica, aut simili, neq; quãdo dicebã, posse haberi certitudinẽ humanã (hoc est ciuilitè loquẽdo) reliqua omnia, quæ ex hac allucinatione plurima deriuabas, veluti ingratiũ pharmacũ deuorauimus. Quapropter cũ illas radices denudauerim, satis arbitror ramosam tuã arborem succidisse. Atqui omnes illos sanctos Patres, Bernar. in quã, Chrysos. & reliquos, quorũ me testimonijs premere putas, eã intelligo certitudinẽ astruere iustis suæ adeptæ gratiæ, quã homines humano, & ciuili more certitudinẽ, & securitatẽ vocamus. Alias enim sibip̃si cõtradicerent. Quod absit, vt cogitemus. Aiunt enim in alijs locis, quæ in nostro tractatu retulimus, nõ posse de hoc haberi tãtã, vt tu existimas certitudinẽ. Nisi vbi loquuntur de speciali priuilegio. Præterquã, quod sæpe in hoc sensu efferunt testimonium diuinũ, quod nõ potest fallere, sicuti humanum. Quãuis enim mihi certissimo constaret ab homine emanasse testimonium cuiuscunque rei, quantumcunque ille esset veracissimus, non eadem certitudine mihi constaret, idem esse verum. Quando tamen mihi spiritus sanctus reuelat filium me esse Dei, si mihi constaret, testimonium esse diuinũ, haud quaquã dubitarem, verum esse. Et hoc est, quod ait Chrysos. Vbi tu eum citas. His verbis, Quando spiritus testatur, quanam relinquitur nobis ambiguitas? Quod si homo quispiã, vel angelus, &c. aut alia creatura potestas aliquid promitteret, merito quispiã dubitaret: de illa autem suprema essentia quis dubitare potest? Hæc ille. Nihilominus

Ad testi-
monia sã-
ctorũ pa-
trum.

iuxta hæc verba, vbi res nū potest cognosci nisi per reuelationem, nemini vnquam certius constabit, verum hoc esse, quam cum constiterit testimonium esse spiritus sancti. Nam precor te Reuer. pater, vis ne patrū testimonia in hoc accersere, vt hominibus persuadeas, quod quicumque est in gratia, si diligenter explorauerit conscientiam suam, absque vlla prorsus dubitatione fiet certus suæ cum Deo amicitiae? Quos putas homines inuenire, qui tibi fidem, contrā quam in se ipsi experiuntur, præstare possint? Respondebunt enim multi nihil mihi conscius sum, sed nec in hoc iustificatus sum. Quod si non vis admittere hunc sensum Pauli, Profecto nihilo scius, optimus etiam quisque respondebit. Non habeo verissimilem rationem, cur maneat in me peccatum: tamen quod omnino ita sim certus, vt sine vllō prorsus metu nunc comparerem in conspectu Dei, quomodo mihi persuadebis, qui contrā experior? Mitto alios minoris perfectionis: atque alios item recenter conuersos. Vis negare experientiam ferme omnium de hac vita decedentium: quos vix possunt sapientissimi homines securos reddere, & absq; omni metu pacatos? Ad quid moror? iam enim suprā de hac te re ad plebem concionatum misi. Sed bone Deus quā nos vrget loco illo. 1. Ioan. 3. Charissimi si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus à Deo. Ac si fiducia esse non posset sine fide, tollente, modo tuo, omnem dubietatem. Vis ergo homines inchoantes, qui licet sint in charitate, non possunt tamen non titubare, vis vnquam absque fiducia esse? Peccant igitur omnes contra præceptum spei, At verò Christiani non ita sentiunt. Sed vbi nihil reprehenderit cor nostrum, illa fides, quæ modo à nobis exposito, sedat conscientias nostras, fiduciam in nobis sufficit generare, & nutrire. Sunt præter hæc nonnulla, ad quæ non possum non sigillatim respondere. In primis, quod crebro me vrget, cur illa fides, quæ communi lege ab spiritu sancto gignitur iustis, quod sint in gratia, non sit diuina? Iam ego identidem respondi, quod si vis coarctare nomen, vt dicatur di-

E Ioā. 3.

Fides à spiritali.

tur diuina, ex parte causæ, nihil mea refert: tamē nō est simpliciter diuina sed in modo retinet nomē moris humani, ex eo quod reuelatio nō fit simpliciter hoc more diuino: scilicet, vt omnino reueletur quod illud testimoniū sit diuinū. Quod requiritur, vt funditus tollatur omnis dubitatio: sed ad modū loquendi hominum facit nos certos. Quod autem vehementer miraris, quod vocauerim fidem catholicam, illam, quæ peculiariter nonnullis sanctis ex privilegio fit adeptæ gratiæ, non ex diuinis, sed ex tuis miraculis est. Ego enim nihil miror, quod me torue legeris. Haud enim vnquam ego dixi, quod esset catholica, sed tanta in certitudine. Cum enim quæsissem, an fide catholica, vel tanta possumus esse certi, id quantum ad secundam partem concessi de illa, quæ fit ex privilegio, siue sit adeptæ gratiæ, siue obtinendæ victoriæ, siue rei alius cuiusque. Tu autem non distinguis inter diuinam, & catholicam. Has enim ex privilegio, diuinas ego sentio (quod tu alio loco me calumniaris negare) & diuinas quidem, non tantum ex parte causæ. Vt est illa tua de lege communi, sed simpliciter, quantum ad modū etiam tollendi dubietatem. Quia, scilicet, tunc certò reuelatur testimonium esse diuinum. Haud verū tamen illas censeo simpliciter catholicas, id est, vniuersales. Quinimo cap. 11. arg. 3. explicatissime dixi, rationem obiecti fidei catholicæ tantum extendi ad ea, quæ ab ecclesia omnibus proposita sunt ad credendum. Quales non sunt peculiare illa. Atqui quando obiectum fidei catholicæ aio illa penitus comprehendere, quæ ab ecclesia sunt proposita, loquor nunc secundum rei veritatem, quando scripta est fides. Quid ergo adestis ad ea, quæ reuelabantur prophetis ante quam scriberentur? Haud enim nego quandoque olim fuisse fidem citra scripturam, sed iam tamen præscripta nobis est. Colligis paulò inferius (de quo non dubitas) in hoc pendere fallaciam meam, quod cum audio ex Paulo testificari spiritum sanctum spiritui nostro, existimo hoc testimonium pendere ab operibus nostris. Haud equidem in hoc fallor optime pater. Sed

Fides ex privilegio.

Fides catholica.

Fallacia.

Fides cer-
tior quā
scientia.Naturale
bifariam.

aio, quod spiritus sanctus testificatur hoc nobis, non ea certitudine, quæ tollat dubietatē: sanē qui non nobis certō reuelat, testimoniū illud esse suū: sicut facit alijs ex priuilegio, sed hoc reuelat suggerendo nobis bonum propositum rectē agendi, & mentis dulcedinem, atque alia id genus, ex quibus conijcere possumus ipsum habitare in nobis. Non tamen vsq; adeo certo vt tu existimas. Prodis deinde in considerationem meam: qui certitudinē fidei, maiorem facio certitudine scientiæ: non distinguens cū. S. Thoma, quod fides sit certior in se, scientia verò, quo ad nos. Legisses lineā proximam S. Thoma, vbi docet, quod nihilominus simpliciter, & absolute loquēdo, fides certior est scientiā. Adde, quod firmitas fidei (quæ nomine certitudinis nonnunquam designatur) maior est, esseq; debet etiam in nobis, quā scientiā. Potius nanq; abnegare deberem id cuius mihi videretur esse scientia, quā quod docet fides. Reputassent enim philosophi euidentē hanc illationē, absq; vlla distinctione. Hæc essentia diuina est pater, & eadem est filius, ergo filius est pater. Quam nos tamen fide negamus. Pari me ratione subsannas, quod hæc propositionē, tanquam dignitatem, assumpserim. Ad ea quæ naturalia sunt, nemo obligatur, opponēs mihi præcepta decalogi, quibus, licet sint à iure naturali derivata, nihilominus obligamur. Porro, ego nihil miror, quod non tibi tam facile succurrerit distinctio illa, quæ philosophi est promptissima. Naturale enim vno modo id dicitur, ad quod habemus naturālē inclinationē: alio verò modo vt distinguitur contra liberū: vtpote, quod non est in nostra potestate. Et quod de hoc secūdo modo esset illic sermo, luce clarius erat. Hæc autem minoris sunt momenti. De illo verò in calce demū cū omnibus qui nos legerint, de te conqueror honorande pater, quā me gratis in sinistram sensum traduxeris, quod scilicet contra scripturas & sanctos Patres cōparauerim Martyrem hæreticum: martyri verò quantum ad plenitudinem cordis, & affectū... charitatis, Ac si ego adeo fuerim mēte alienatus, vt pseudo martyri verā tribuerim char

charitatē, quæ est in legitimo. Nūquid hac de causa distinxisti de certitudine gratiæ ex parte obiecti, & ex parte subiecti? Quod ergo nō, diximus, illud est penitus, quod manifestissimo, & irrefragabili experimēto vniuersi norūt, qui hæreticos cōburi oculis cōspexerūt. Vidimus enim plurimos multo maiori alacritate festinare ad rogū, quā aliquis forte christianus in charitate iret dānatus à Turcis. An negare poteris, quin ille tā certus apud se sit, tamq; securus (licet nō tutus) se mori in gratia Dei, quā est quispiā forte ex christianis existētibus in charitate? Aliās quomodo exuri se vinētē, & buliētī oleo summergi tā exultabūdus gauderet? Illā ego voco certitudinē ex parte subiecti. Quid ergo ais me loqui cōtra scripturas, et cōtra Patres, qui solas historias rerū gestarū refero? Aut quid tanquā per se notū supponis, quod nemo certus potest dici cuiusq; rei, quæ falsa sit, nisi secundū scholasticos, qui inerudite multa cōmini scūtur? Ita enim tibi cōsultū puta: si scholasticos derideas. Nūquid & vulgo, & apud omnes sapientes, non certus ille dicitur, qui securus est, & absq; vlla dubitatione aliquid credit? Illi hæretici iure iurādo tibi affirmabūt, adeo se esse certos de suis erroribus, vt sunt certi de fide catholica. Et quicquid de nomine sit, illa experientia satis nobis est ad conuincendum, nullam esse coniecturam, quæ sufficiat abstergere omnē dubitationē, quod sumus in gratia: quādoquidē illa, quæ maxima est puta, quod animā quis ponat suā, nō est irrefragabile testimoniū charitatis, Porro autē, quod me negligētiae insimulas, nō esse in calce libri nostri bona fide impressum quintū decretū, nulla mea culpa fuit. Arripuit enim chalcographus, quod potuit exemplar, & me in scio correctū est. Id quod ego cū hic Tridētī forsan vidi, statim reficiendū, reformandūq; curauī. Potissimū, quod in primo canone mēdose impressū erat, Creatus in gra. pro cōstitutus in gratia. Ceterū ais me profiteri, quod rē vniuersā teneo, et docere simul possū hæreticos, & catholicos. Quā re vera insolētia meā nescio vnde collegeris, nisi quod scripsi cōtra hæreticos, & deflexi

Certus.

nonnunquam à nonnullis opinionibus catholicorum. Hac tamen ratione quoscunque possis scriptores de eodem crimine deferre: & ordine servato evangelico, festucam de oculo fratris eicere. Quod autem ubicunq; in me acerbius obloqueris, hoc excusas, quod acerbiora ego iactauerim in catholicos, id profecto tanto minus ferre possum quanto maius malum est culpa, quàm poena. Possum inquam, debco saltem, iniuriam à quocunque pati: quod verò ego in libro meo cuipiam fecerim, nondum hætenus novi. Sanè qui neque in protestantes quicquam amarulentiae aut acerbitalis euomui. Tantum abest, ut catholicorum aliquem vel minimo verbo laeserim. Nisi hoc acerbitalatem censes, quod quando non poteram in suas sententias descendere, meam pro meo ingenio satagebam confirmare: propalando quoque suarum peccatum. Nec verò modo, qualibuscunque in me verbis fueris inuectus amplius irritasti, quàm ut pro fide tibi catholica, proque expositione decreti, & (quod tu ais) gloria Synodi, responderem. Cæterum tui me semper habebis in Christo obsequentiissimum, atque ideo ad iussa tua paratiorem, quàm litigandi tecum cupidum: quod mihi per te utinam sit semper liberum. Vale.

Excudebatur Salmanticæ, apud Andream

à Portonarijs. Anno quarto & quinquagesimo

supra Mille & Quingentos. Pridie

Nonas Septembris.

ant
e po
ia
tal
di
la
no
pi
diores
eodem
Ricardi
at loz
Sup chine
ates sed
cla
at aliq